

ЕВОЛЮЦІЙНІ АСПЕКТИ ЗМІСТОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ІНВЕСТИЦІЙ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Анотація. У статті розглянуті питання історичного розвитку сутності інвестицій як економічної категорії. На основі обґрунтування різних наукових поглядів щодо цієї категорії дано авторське розгорнуте визначення поняття “інвестиції”.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційні теорії, інновації.

Annotation. Issues of historical development of the essence of investment of capital as economic category are considered. Author's detailed definition of the conception “investment of capital” is given on the basis of substantiation of different scientific views about this category.

Key words: investment of capital, investment theory, innovations.

Вступ. Сучасний інноваційний розвиток підприємств вимагає істотної активізації інвестиційних процесів. Саме інноваційна спрямованість інвестицій у сучасній економіці є потужним фактором економічного зростання, що визначає стабільну, гнучку, добре налагоджену систему інвестування та пов'язані з нею механізми.

Успішна реалізація завдань інноваційного розвитку залежить від утворення та функціонування ефективної системи управління процесом його інвестування. Виходячи з сутності фінансів, на нашу думку, цей процес, можна охарактеризувати як сукупність фінансових відносин, що виникають між суб'єктами економіки на всіх стадіях розширеного суспільно-економічного відтворення з приводу формування та спрямування потоків інвестиційних ресурсів на реалізацію інноваційних проєктів. Результативність інноваційної діяльності підприємств визначається, насамперед, наявністю необхідних внутрішніх і зовнішніх джерел інвестування інновацій, можливістю їхньої мобілізації, зацікавленістю інвестора в підтримці інноваційного розвитку. Виникає необхідність у формуванні нових наукових підходів до інвестування інновацій і розробки практичних основ для їхньої реалізації, що визначає актуальність даної тематики та її практичну значущість.

Вчені-економісти завжди приділяли велику увагу визначенню економічної сутності “інвестицій”. Питання сутності інвестицій є предметом наукових досліджень багатьох українських економістів: І.Бланка, С.Буряк, О.Вовченко, А.Гойко, Б.Губського, С.Буткевича, О.Даниленка, Н.Ковтун, І.Кириленко, А.Мороза, Л.Нейкової, А.Пересади, А.Пешко, А.Поручника, Н.Татаренко, В.Федосова, Д.Черваньова, А.Чухно та інших. Вагомий внесок у розвиток сучасної інвестиційної теорії зробили російські економісти Г.Александров, Д.Баранов, В.Бачаров, І.Іванов, Я.Кваша, В.Красовський, Ю.Любимцев, П.Рильков, Т.Хачатуров та інші. Значний внесок у дослідженні інвестицій на різних етапах розвитку суспільства зробили західні економісти: Дж.Гелбрейт, Дж.Кейнс, К.Маркс, Д.Рікардо, П.Самуельсон, А.Сміт, Д.Тобін, М.Фрідмен, У.Шарп, Й.Шумпетер та багато інших провідних учених.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження економічної сутності інвестицій як економічної категорії та виділення сучасного трактування цієї економічної категорії в ракурсі її інноваційного значення.

Результати. Розвиток інноваційного процесу можливий тільки на основі зростання інвестицій. Важливість цієї галузі інвестування визначається впливом технологічних укладів на відтворювальні процеси, необхідністю відновлення елементів основного та оборотного капіталів, освоєння випуску нових товарів для підвищення конкурентоспроможності підприємств. Таку думку підтверджує В.Геєць, вважаючи, що при розробці ідеології нового шляху розвитку на інноваційній основі серед інших економічних понять важливе місце посідає категорія “інвестиції” [1].

Саме таке твердження пояснює численні посилання сучасних науковців на першоджерела, які дають змогу визначити конкретні параметри та динаміку взаємозв'язку

і взаємодії інвестицій та інновацій. Практично в усіх історичних економічних школах і течіях “інвестиції” завжди посідали чільне місце у системі наукових досліджень. Так, перші спроби усвідомлення сутності інвестицій пов’язані з іменами давньогрецьких філософів Платона й Аристотеля. Їхнє розуміння інвестицій тісно пов’язано із способами, цілями накопичення та використання грошей у суспільстві. Давньогрецькі філософи вкрай негативно ставилися до грошей як засобу нагромадження, виступаючи проти лихварства та продажу товарів у кредит, визнавали використання грошей лише у функції міри вартості та засобу обігу [11].

Початковим етапом формування системної за своїм змістом інвестиційної теорії можна вважати теорію торговельних інвестицій раннього меркантилізму. Меркантилісти перші обґрунтували необхідність державного регулювання умов, що забезпечують формування інвестиційних ресурсів та притік в країну іноземних інвестицій, ототожнювали гроші та капітал, гроші розглядалися як виключне джерело інвестиційних ресурсів. В основу протекціоністської політики держави щодо інвестицій покладені принципи, що були сформульовані В.Стаффордом, Т.Маном, Д.Юом, Дж.Стюартом та Дж.Ло: необхідною передумовою збільшення припливу грошей у країну є експорт товарів та послуг, на який впливає експорт дорогоцінних металів; на зростання виробництва й обсягів майбутнього експорту впливає імпорт капіталу у формі іноземних інвестицій або прибутків від інвестицій за кордон чи іноземних позик; збільшенню притоку грошей сприяє надання кредитів іншим країнам; збільшення кількості грошей в країні призводить до їхнього здешевлення, тому є вигідним вкладати їх у виробництво товарів [16].

Засновники теорії “мануфактурних” інвестицій пізнього меркантилізму Ж.Б.Кольбер, Л.Зекендорф, Й.Бехер, Ф.Горніг, А.Монкретьєн, А.Сєрра (на відміну від представників раннього меркантилізму) вбачали головну функцію грошей не в накопиченні, а в постійному їх русі, обігу. Гроші трактувались як капітал, стимулювалось прискорення їх руху [16].

Основи початкового етапу інвестиційної теорії періоду зародження економіки капіталізму заклав англійський економіст В.Петті, який на початку своєї наукової діяльності був прихильником меркантилізму, однак згодом започаткував теорію лібералізації економічних зв’язків [16].

Частково сформульовані ідеї представників інвестиційної теорії початкового етапу зародження економіки капіталізму були розвинуті в інвестиційній теорії французької школи фізіократів, засновником і лідером якої був Ф.Кене. Капітал у Ф.Кене – це не гроші, а те, що купується за гроші, тобто засоби виробництва. Інвестиції – це необхідні для виробництва витрати, які визначають вартість товарів. Представлені у грошовому вираженні інвестиції поділяються на основний та оборотний капітал і відшкодовуються в ціні товару [16]. Фізіократи наполягали на відмові від здійснення державою протекціоністської інвестиційної політики.

Наступний етап розвитку інвестиційної теорії розвивали представники класичної політекономії – А.Сміт, Д.Рікардо, Ж.-Б.Сей, Ф.Бастіа, Дж.Лодердейл, Т.Мальтус, Дж.Міль, Н.Сеніор, які чітко розрізняли поняття грошей та капіталу, визначили роль кредитних грошей у формуванні інвестиційних ресурсів [16].

За умов руйнування дрібного виробництва та виникнення соціальних проблем сформувався критичний напрямок інвестиційної теорії, представники якої – С.Сісмонді, П.Прудон, К.Родбертус-Ягцов – виступали з критикою капіталізму. Згідно з цією теорією капітал визначається як виробничі запаси, як засоби виробництва, джерелом надходження яких є доходи. Надмірне накопичення капіталів сприяє концентрації виробництва, зумовлює майнове розшарування, призводить до кризи. Тому держава повинна була перерозподіляти доходи через податкову систему на користь незаможних та стримувати економічне зростання [16].

Наступним напрямком розвитку теорії інвестицій можна вважати марксистську інвестиційну доктрину, представниками якої були: К.Маркс, Ф.Енгельс, В.Ленін. К.Маркс

у своїй праці “Капітал” зазначав, що інвестування при капіталізмі сприяє збагаченню одних за рахунок інших. У відповідності з його теорією інноваційне інвестування є важливим засобом активного формування конкурентних переваг та надприбутків [3].

В умовах кризової економіки використання капіталів, які завжди є обмеженими, вже не можна було розв’язати з позицій трудової теорії вартості, що ґрунтувалась на середніх величинах. Таку можливість дає теорія граничних величин, тому вагомий внесок в розвиток теорій інвестицій пов’язаний з дослідженнями маржиналістів, зокрема С.Джевонса, К.Менгера, Е.Бем-Баверка, Ф.Візера, Дж.Кларка. Запропоновано економічну модель оптимального використання капіталу та математичну модель економічного розвитку, в основі якої була гранична продуктивність факторів виробництва та їх оптимальне поєднання [16].

Об’єднати маржиналістський та класичний напрямки інвестиційної теорії спробували представники неокласичного напрямку, що дозволило розвинути окремі положення інвестиційної теорії, які стосуються механізму функціонування інвестиційного ринку. Неокласичний напрям в інвестиційній теорії у 90-х роках XIX ст. започаткувала кембриджська економічна школа (А.Маршал, А.Пігу, Р.Хаутрі), заснована А.Маршаллом, який розглядає проблему інвестування у співвідношенні корисності й ціни. Вчений виводить закон заміщення, який полягає в тому, що підприємець в міру можливості замінюватиме дорогі інвестиційні товари дешевими [16].

Формування теорії інвестиційної поведінки пов’язано з дослідженнями І.Фішера, який визначив вплив грошово-кредитної політики на інвестиційні процеси в країні. Увага вченого була зосереджена на створенні моделі економіки інвестиційного типу. На думку дослідника, за допомогою “норми доходу понад витрати і ставки процента” має здійснюватись саморегулювання цієї моделі [16].

Ще однією школою, яку можна віднести до неокласичного напрямку в інвестиційній теорії, була шведська (стокгольмська) школа (К.Віксель, Г.Касель, Г.Мюрдаль, Б.Олін, Е.Ліндаль, Е.Лунберг), засновником якої був К.Віксель. Закладено основи теорії, грошово-кредитного регулювання інвестиційного процесу. Нагромадження капіталу розглядалось як нагромадження все більшої кількості інвестиційних благ. Зі збільшенням нагромадження його гранична корисність знижується. Підвищення попиту на інвестиції спричиняється розвитком науки та техніки, а нестача інвестиційних ресурсів зумовлює кризи [16].

Наприкінці XIX – на початку XX відбулась кардинальна зміна в інвестиційній теорії. Панування монополій підірвало основи вільної конкуренції, що повністю заперечило висновки представників класичного напрямку інвестиційної теорії про саморегулювання капіталістичної економіки. Все це посприяло зародженню нового напрямку економічної, у тому числі й інвестиційної теорії – кейнсіанства. Дж.Кейнс на уроках Великої депресії розробив загальну теорію зайнятості, процента і грошей. Основною ідеєю теорії Кейнса була необхідність державного регулювання інвестиційних процесів та створення сприятливого інвестиційного середовища за рахунок активної фіскальної та грошово-кредитної політики [3]. На думку Дж.Кейнса, інвестиції – це частина прибутку за даний період, яка не була використана для споживання, поточний приріст цінності капітального майна внаслідок виробничої діяльності конкретного періоду [16]. У цьому визначенні проглядається єдність двох аспектів інвестицій: ресурсів (капітальних цінностей, нагромаджених з метою отримання доходу) та вкладень (використання ресурсів), що забезпечують приріст капітального майна.

Найбільш чітко теорія Дж.Кейнса була розвинута в працях Е.Хансена, Р.Харрода, О.Домара, П.Самуельсона та інших, які вважали, що забезпечення економічної рівноваги має відбуватися за допомогою державного регулювання інвестиційної активності. Ці теорії отримали назву некейнсіанські інвестиційні теорії економічного циклу, основний зміст яких полягає в тому, що причиною циклічності періодичних криз та безробіття є коливання динаміки інвестицій [16].

Ще один напрямок інвестиційної теорії пов'язаний з представниками інституціональної теорії інвестицій, як-от: Т.Веблен, В.Мітчелл, Дж.Робінзон, Е.Чемберлен, Й.Шумпетер. У рамках цього напрямку інвестиційної теорії можна виділити інноваційну теорію ефективної конкуренції Й.Шумпетера, який концентрує свою увагу на впливі інвестиційних процесів на економічне зростання, а саме на інвестуванні інноваційної діяльності, що породжує цілу низку нових виробництв навколо нововведення [16].

Окремим напрямком інвестиційної теорії можна вважати теорію трансформації, яка набула поширення у другій половині XX ст. та була сформована такими економістами, як А.Берлі, Г.Мінз, І.Надлер, С.Чейз, П.Дракер. Основна ідея цієї теорії полягає в тому, що збільшення кількості акціонерних товариств забезпечує можливість вільної міграції та розпорошення капіталу. І.Надлер та С.Чейз вважали, що держава повинна контролювати вплив інвестицій з країни, тому що це сприяє розвитку зарубіжних країн, а не власної країни. На противагу Г.Мінз та П.Дракер були прихильниками того, що надлишок капіталу має вільно пересуватись за кордон, вважаючи ефективним засобом регулювання інвестиційних потоків створення транснаціональних корпорацій [16].

Сутність та зміст економічної категорії “інвестиції” змінювались залежно від рівня розвитку виробничих сил та моделі економічної системи, в якій вона розглядається як командно-адміністративна (планова) система, чистий ринок, змішана, перехідна економіка. Так, наприклад, за радянських часів термін “інвестиції” майже не вживався. Лише наприкінці 1980-х рр. його почали згадувати, але тоді він ототожнювався багатьма фахівцями централізованої планової економіки (Л.Гольфарб, Л.Гавриленко, М.Дячкова, Н.Зеленкова, К.Зуллас, П.Подшеваленко, В.Ситнікова та ін.) з категорією “капітальні вкладення” [18]. Однак, на нашу думку, ці поняття за своєю суттю та економічним змістом не однозначні. По-перше, інвестиції можуть впроваджуватись у найрізноманітніших формах: реальній, фінансовій, інтелектуальній, інноваційній. На відміну від інвестицій, капітальні вкладення реалізуються лише у відтворенні основних фондів і прирості матеріально-виробничих запасів, тобто є лише окремим аспектом перших. Це, фактично, реальні інвестиції. По-друге, на відміну від капітальних вкладень інвестиції здійснюються тільки у високоефективні проекти, результатом яких є прибуток, дохід, дивіденди.

Слід також відзначити два підходи у ставленні вітчизняних економістів до сутності капітальних вкладень (або інвестицій, у їхньому розумінні): ресурсний та витратний. Прихильники першого вважали, що до капітальних вкладень можна віднести фінансові засоби, що спрямовувались на відтворення основних фондів. Ресурсний підхід, віддаючи важливу роль грошовій формі руху засобів як початкового пункту їх обороту, разом з тим ігнорував подальший рух ресурсів, їх поступове перетворення під впливом цільових установок інвесторів у продукт інвестиційної діяльності. Особливістю другого підходу є ігнорування значущості грошової форми кругообігу основного капіталу, обґрунтування пріоритетності продуктивної стадії, як початку руху коштів. При цьому ігнорувалась результативність витрат, тобто були відсутні головні складові всякої інвестиційної діяльності: ресурси – вкладення – дохід. Ми підтримуємо погляди Л.Ігоніної, що суттєвим недоліком обох підходів є розгляд інвестицій у статичній та акцентування уваги на одній зі складових інвестицій (витрат або ресурсів), обґрунтування пріоритету окремих стадій обороту коштів (виробничої або грошової), що обмежувало можливості дослідження інвестицій як цілісного процесу, протягом якого відбувається послідовна зміна різних форм вартості, реалізується динамічний зв'язок елементів інвестиційної діяльності: ресурси – витрати – дохід [9].

У сучасній економічній теорії інвестиції трактуються в основному як набір благ, цінностей, що вкладаються у підприємницьку діяльність з метою одержання доходу (соціального ефекту в майбутньому). З точки зору нобелівського лауреата з економіки У.Шарпа, у найбільш широкому розумінні слово “інвестувати” означає: “розлучитися з грошима сьогодні, щоб одержати більшу їх суму в майбутньому” [19]. Л.Гітман та М.Джонк вважають, що інвестиції забезпечують механізм, необхідний для фінансування

росту та розвитку економіки, тобто це засіб розміщення капіталу, який повинен забезпечити зберігання або зростання вартості капіталу і (або) принести позитивну величину доходу [6]. Підхід до розуміння інвестицій як вкладу капіталу з метою його збільшення в майбутньому є панівним як в американській, так і в європейській школах.

Варто відзначити, що економічний зміст категорії “інвестиції” має свої особливості в різних розділах економічної науки. Так, наприклад, в економічній теорії, зокрема В.Шевчук та П.Рогожин, інвестиції визначають як видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переоснащення основного капіталу, а також не пов’язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал [20]. С.Мочерний інвестиції визначає як довгострокові вкладання капіталу в різні сфери та галузі народного господарства всередині країни та за її межами з метою привласнення прибутку [7]. У макроекономіці інвестиції – це частина ВВП, що не спожита у відповідному періоді та забезпечує приріст капіталу в економіці. У мікроекономіці інвестиції є процесом створення нового капіталу (включаючи як засоби виробництва, так і людський капітал). У фінансовій теорії під інвестиціями розуміють придбання реальних і фінансових активів, тобто це сьогоденні витрати, що вкладаються у господарську діяльність з метою отримання майбутніх прибутків. Більш точно інвестиції представляють обмін визначеної теперішньої вартості на, можливо, невизначену, майбутню вартість [13]. У фінансовому та інвестиційному менеджменті інвестиції розглядаються як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються інвестором в об’єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку, тобто це вкладення капіталу у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах в об’єкти підприємницької діяльності з метою отримання поточного доходу або забезпечення зростання його вартості в майбутньому періоді [15].

Д.Черваньов та Л.Нейкова, характеризуючи “інвестиції” як економічну категорію, визначають відносини, пов’язані з довгостроковим авансуванням грошових, майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької діяльності, в основні та оборотні фонди, а також у науково-технічний розвиток, якісне вдосконалення виробничої бази та освоєння випуску нових видів продукції від моменту авансування до реального відшкодування й одержання прибутку або соціального ефекту [18].

Деякі вчені під інвестиціями розуміють динамічний процес зміни форм капіталу, послідовне перетворення первісних ресурсів і цінностей на інвестиційні витрати і перетворення вкладених коштів на приріст капітальної вартості у формі доходу або соціального ефекту [5].

Так, Л.Ігоніна інвестиції визначає як процес, під час якого здійснюється перетворення ресурсів у витрати з урахуванням цільових установок інвесторів – отримання доходу (ефекту) [9].

За фінансовим визначенням – це всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток або отримується соціальний ефект. Таке визначення, зокрема, дає В.Бачаров [2]. Майже таке ж визначення закладено в Законі України “Про інвестиційну діяльність” [8]. Це визначення в основному відповідає міжнародному підходу до уявлень про інвестиційну діяльність. Однак, як доречно зауважив проф. А.Пересада, воно є неточним в частині, що стосується соціального ефекту. Адже, як нам уявляється, цей ефект може досягатись не тільки від прямих інвестицій у підприємництво, а через збільшення доходів від інвестиційної діяльності і відповідних надходжень до держбюджету, що використовуються на фінансування соціальних програм. У цьому разі більш прийнятним буде термін фінансування, а не інвестування [14]. Щодо останнього досить коректним, на наш погляд, є визначення, яке сформулював С.В.Буряк: “Інвестиції як економічна категорія відображають складну систему взаємовідносин з приводу вкладання капіталу з метою його збереження та отримання прибутку, що врешті-решт, призводить до досягнення певного соціального ефекту” [4]. Разом з тим Н.Ковтун вважає,

що соціальний ефект є результатом інвестиційної діяльності, оскільки його можна розглядати як непрямий дохід, який опосередковано може виражатися в прибутку [12]. Ми притримуємося поглядів С.Буряка та Н.Ковтун, що такий підхід більш відповідає сучасній економічній думці.

Виходячи з вищезазначеного, узагальнимо наші судження щодо змістової характеристики інвестицій. Так, в економічній літературі зустрічається ототожнення інвестицій із капітальними вкладеннями, ми дотримуємося думки, що поняття “інвестиції” є значно ширшим, ніж поняття “капітальні вкладення”, оскільки інвестовані кошти можуть спрямовуватися на поповнення оборотних засобів, придбання інструментів фондового ринку (цінних паперів), нематеріальних активів, а капіталовкладення представляють собою вкладення коштів у довгострокові активи (основні засоби).

Також не слід відносити до інвестицій кошти, витрачені на придбання об’єктів довгострокового споживання (житло, автомобілі тощо), якщо немає мети одержання прибутку або іншої вигоди.

Досить спірним є питання віднесення короткострокових вкладень до інвестицій. Короткострокові фінансові інвестиції є засобом вирішення перш за все оперативних та тактичних цілей підприємства, є інструментами хеджування ризику, управління ліквідністю тощо. Тому їх можна віднести до інструментів оптимізації та адаптації інвестиційної діяльності підприємства до змін зовнішнього середовища. Згідно з П(С)БО 4 “Звіт про рух грошових коштів” короткострокові фінансові вкладення, які є високоліквідними активами і характеризуються незначним ризиком зміни їх вартості, є еквівалентом грошових коштів і до інвестицій не відносяться. Тому необхідно диференційовано підходити до визначення короткострокових фінансових операцій як категорії інвестицій.

Із сучасних вчених найбільш повну характеристику інвестицій, на нашу думку, дає І.Бланк. Він розглядає інвестиції як: об’єкт економічного управління, найбільш активну форму залучення накопиченого капіталу в економічний процес, можливість використання накопиченого капіталу в усіх його альтернативних формах, альтернативну можливість вкладення капіталу в будь-які об’єкти господарської діяльності, джерело генерування ефекту підприємницької діяльності, об’єкт ринкових відносин, об’єкт власності та розпорядження, об’єкт часового віддавання переваги, носій фактора ризику, носій фактора ліквідності. Тому, на його думку, інвестиції підприємств представляють собою вкладення капіталу в усіх його формах у різні об’єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою отримання прибутку, а також досягнення іншого економічного або позаекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах та пов’язано з факторами часу, ризику та ліквідності [3]. Однак, на наш погляд, таке трактування більше підходить до визначення терміна “інвестування”.

На нашу думку, поняття “інвестиція” слід визначати як економічну категорію. Для того, щоб визначити поняття “інвестиція” як економічну категорію, звернемося до філософського визначення терміна “категорія”.

Категорії – загальні, фундаментальні поняття, що відображають найбільш суттєві, закономірні зв’язки та відносини реальної дійсності та пізнання [17]. Відносини – категорія, що характеризує взаємозв’язок елементів визначеної системи. Система – це сукупність взаємопов’язаних елементів, які утворюють структуру та є відокремленими від зовнішнього середовища, але взаємодіють із цим середовищем. Елемент – це найпростіша неподільна частина системи. Інвестиційні відносини виникають з приводу інвестицій, тобто інвестиції є елементом системи інвестиційних відносин.

Інвестиційні відносини, тобто суспільні економічні відносини, що складаються між суб’єктами інвестування щодо вкладення інвестицій, безпосередньо пов’язані з відносинами власності, оскільки передбачають володіння, користування та розпорядження інвестиціями й отриманим у результаті цього прибутком (доходом). Тому у визначення інвестицій слід також включити правові відносини.

На основі проведеного вище аналізу, на нашу думку, інвестиції можна визначити як категорію, що відображає економічні та правові відносини у сфері виробництва та обміну з приводу створення, розподілу та перерозподілу капіталу, що перебуває у будь-якій формі (матеріальній, нематеріальній, грошовій) та витрачається в підприємницькій діяльності з метою створення, розширення, реконструкції та технічного переозброєння основних засобів, зростання оборотного капіталу, придбання прав інтелектуальної власності, науково-технічного та інноваційного розвитку, якісного вдосконалення виробничої бази та освоєння випуску нових видів продукції від моменту авансування до реального відшкодування і одержання прибутку або досягнення іншого економічного чи позаекономічного ефекту.

Саме таке розгорнуте визначення поняття “інвестиція” уможливорює виділення різноманітних особливостей цієї економічної категорії, що у свою чергу підвищує результативність її дослідження.

Зазначимо, що найефективнішими є інвестиції в інновації, де учасники інвестиційного ринку мають можливість одержати досить високий прибуток. Так, американський економіст І.Фішер вважав інновації могутнім чинником інвестицій, доводив що результатом відкриття є підвищення норми доходу над витратами, зростання ставки процента та пожвавлення інвестицій. Воно триватиме доти, доки не відбудеться інвестиційне насичення і, як наслідок, зниження ставки процента, а також доти, доки підприємці отримуватимуть надприбутки від інноваційної діяльності. І.Фішер називає цю межу граничною продуктивністю інновацій [16].

Процес інноваційного розвитку необхідно насамперед розглядати з позицій конкретного підприємства. Інноваційний розвиток підприємства визначається як процес господарювання, що спирається на безупинні пошуки і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємства у мінливих умовах зовнішнього середовища в рамках обраної місії та прийнятої мотивації діяльності і який пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту [10]. Під інноваційним розвитком підприємств ми розуміємо розвиток, що досягається за рахунок практичного використання наукових знань, техніки, досвіду, інвестиційних ресурсів для зростання обсягів виробництва, підвищення якості виготовленої продукції, зміцнення її конкурентоспроможності.

Висновки. З вищевикладеного видно, що для ефективного управління інвестиціями в інноваційний розвиток підприємства необхідним є доскональне вивчення історичних підходів щодо сутнісної характеристики інвестицій як економічної категорії, її сучасного трактування, місця та значення. Адже для виходу з кризового стану всіх галузей економіки України, в тому числі й найважливіших базових галузей промисловості, є необхідним якнайшвидше здійснення технічної реконструкції вітчизняних підприємств, результатом якої було б підвищення рівня якісного стану виробничої бази і досягнення такого рівня техніки і технології, який дав би змогу національним підприємствам випускати продукцію високої якості та забезпечити її конкурентоспроможність на світових ринках.

Таким чином, інвестиції та інновації є основою розвитку підприємств, окремих галузей та економіки країни в цілому. Від уміння інвестувати залежить розквіт чи занепад власного виробництва, можливості вирішення соціальних і екологічних проблем, сучасний рівень і потенційний динамізм фізичного та людського капіталів.

1. Геєць В.М. Інновативно-інноваційний шлях розвитку – модернізаційний проект розвитку української економіки і суспільства початку XXI століття // Банківська справа. – 2003. – №4(52). – С.3–32.
2. Бачаров В.В. Методы финансирования инвестиционной деятельности предприятий. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 160 с.
3. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента. – Т.1. – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 536 с.

4. Буряк С.В. Активізація інвестиційної діяльності в перехідній економіці України: Дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук. Спеціальність 08.01.01 – економічна теорія. – К.: КНЕУ, 2001. – 201 с.
5. Вовченко О.Л. Інвестиції: економічна сутність та форми // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – №6. – С.18–23.
6. Гитман Л., Джонк М. Основы инвестирования. Пер.с англ. – М.: Дело, 1997. – 991 с.
7. Економічна енциклопедія: У 3 т. / Відп. ред. С.В.Мочерний. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – Т.1. – 864 с.
8. Задыхайло Д.В. Инвестиционное право Украины: Сборник нормативно-правовых актов с комментариями. – Харьков: Эспада, 2002. – 752 с.
9. Игонина Л.Л. Инвестиции: Учеб. пособие / Под ред. д-ра экон. наук, проф. В.А.Слепова. – М.: Юристъ, 2002. – 480 с.
10. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Суми: ВТД “Університетська книга”; К.: Видавничий дім “Княгиня Ольга”, 2005. – 324 с.
11. Історія економічних учень. Підручник: У 2 ч. – Ч.1 / За ред. В.Д.Базилевича. – 3-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2006. – 528 с.
12. Ковтун Н.В. Статистичне дослідження інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності: теорія, методологія, практика. – Київ: ПВЦ ТОВ “Імекс-ЛТД”, 2005. – 420 с.
13. Мертенс А.В. Инвестиции: Курс лекций по современной финансовой теории. – К.: Киевское инвестиционное агентство, 1997. – XVI. – 416 с.
14. Пересада А.А. Управління інвестиційним процесом. – К.: Лібра, 2002. – 472 с.
15. Пешко А.В. Інвестиції: їх значення, види та форми // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – №1. – С. 3–6.
16. Татаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 160 с.
17. Философский энциклопедический словарь / Гл. ред.: Л.Ф.Ильичев, П.Н.Федосеев, С.М.Ковалёв, В.Г.Панов. – М.: Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.
18. Черваньов Д.М., Нейкова Л.І. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999. – 514 с.
19. Шарп У., Александр Г., Бейли Дж. Инвестиции. Пер с англ. – М.: ИНФРА-М, 1999. – XII. – 1028 с.
20. Шевчук В.Я., Рогожин П.С. Основы инвестиционной деятельности. – К.: Генеза, 1997. – 380 с.